

KOLOZSVÁRI KÖZLÖNY.

POLITIKAI ÉS KÖZGAZDÁSZATI NAPILAP.

Előfizetési díj: Egész évre 12 frt., félre 6 frt., negyedévre 3 frt.

Előfizetések és hirdetések helyben és vidékről a szerkesztőséghez küldendők be.

Helyben előfizetheti: a szerkesztőségénél, a kiadó-hivatalnál, Demjén L., Keresztény P. kereskedéseiben. Egyes szám ára 5 kr. o. é.

Szerkesztőség és kiadó-hivatal: bélső-tördeltűző szögletén, Csapó S. kereskedésével szemben, I-ső emelet, feljárás a kaputól jobbra.

Hirdetési díj: öt hasábos garmond sorért 6 kr. s egyszeri beiktatás után 30 kr. bélyegdíj.

Hirdetések felvételnek: Helyben: a szerkesztőségénél, a kiadó-hivatalban, Demjén László könyv- és Keresztény Pál papír-kereskedésében. Bécsben: Haenstein és Vogelmér (Neuer-Markt 11 sz.), Oppelk Alajosnál (Wollzeile 22. sz.), Rudolf Mosse officiel. Zeitungs-Agent (Stadt, Seilerstätte 2), Süddeutsche Annoncen-Expedition Stuttgart.

Nyiltár sora 20 kr.

A „KOLOZSVÁRI KÖZLÖNY“

1872 szeptember 1-jétől mindennap egész nagy iven jelenik meg; előfizetési díj: egész évre 12 frt., félre 6 frt., évnegyedre 3 frt. o. ért.

Nyolcz egyszerre beküldött előfizető után tisztelet-példánnyal szolgálunk.

Államháztartásunk.

Pest, nov. 1.

(G.) Nemsokára, ismét megfogja kezdeni az országgyűlés egy időre felfüggesztett tevékenységét. Nagy és nevezetes feladat vár rá. Megállapítani a költségvetési előirányzatot oly országban, mely még mindig a mult bünei és hibáinak szomorú következményei alatt nyög, melynek anyagi érdekei nem kevésbé vannak elhanyagolva szellemi érdekeinél, nagy felelősséggel járó komoly feladat.

A pénzügyi bizottság azon első forum, mely első vonalra rostálja meg az összes államháztartás egész szervezetét. Ennek javaslati alapján fog a ház a tárgyaláshoz, mely valószínűleg el fog huzódni a karácsonyi szünidőig.

Tanulságos, s egész jövő fejlődésünkre kiható lesz a tanácskozás. A pénzügyi bizottság tisztán és határozottan megvonta a határt, melyen belül államháztartásunk jövő évi szervezetének működnie kell. A képviselőháztól függ, vajjon elfogadja-e azon alapelveket, melyek a pénzügyi bizottságot működésében vezették; s ezen esetben jelentéktelenek lesznek azon változások, melyeken a budget keresztül megy: vagy a pénzügyi és politikai indokok közt ide s tova hullámzó véleménykülönbség nem fogja-e keresztül huzni egy vagy más helyütt a nagy gonddal egybeállított számcsoporthozat, s ez esetben egyik, vagy másik érdekeknek: a politikai nagy pénzügyi tekinteteknek engedniök kell a tulsulyra vergődött vélemény-áramlatnak.

Különbözik már magában a pénzügyi bizottság kebelében is közmívelődési érdekeink elől nagy részben háttérbe vonult a fináncialis szempont Népoktatásügyünkre, közmívelődési céljainkra a bizottság legnagyobb részben megszavazta, a mult évekhez képest nagyban fokozódott összegeket, ugy szinten nem kimélt semmi áldozatot, hogy a szükséges beruházásokat minél kiterjedtebb mérvben tehesse meg.

Nem pártérdek az, melynek a költségvetés megszavazása alkalmával érvényre emelkednie kell. A célok tisztá és határozott program alapján tüzetes kijelölése, okos, rendszeres beosztás, a gazdálkodás lehetővé tétele, az ország anyagi és szellemi felvirágzása az, mely kell, hogy minden párt szeméi előtt lebegjen a költségvetés megszavazásánál szüntelen.

Nem recriminációkkal, hanem becsületes őszinte jó szándékkal, leplezetlen s minden utó gondolat nélküli hazafias elhatározással segíthetjük csak elő hazánk jólétét s a nép boldogítását.

Régen lejártak magukat azon idők, midőn hatott az adóval való ijesztgetés sokszor célzatos fogása. Ma már megtisztultak általában a fogalmak annyiban, hogy az adó nagysága nem ijeszt el senkit, s nem rémiti még a legavatlanabb földmívelőt sem.

Tudják azt ma már szélben, hogy nem az adó nagysága az, a mi veszélyt fenyeget. Lehetnek esetek, midőn ez megtámadja a nemzet egész vagyon állapotát, s megakasztja előhaladását. De folyton növekvő állami szük-

segeinkkel szemben, melyek bőven fogják meghozni, ha a jövő generáció számára is gyümölcseiket, ma már józan ember nem beszél az adók leszállításának szükségéről.

Nem az adók leszállítása az, mi napjainkban segíthet hármely állami háztartáson is. Az idő halad, vele a tudomány, az ipar és kereskedelem, s e haladással életrevaló államban egyenlőpést tart az állami szükségletek szaporodása is.

Az adók leszállítását sürgetni annyit tesz, mint megtagadni állami szükségseink leglényegesebb faktorainak fedezését, mint visszalökni az államot korábbi idők primitív szükségletei körébe.

De arányosan elosztani az adót, igazságos kulcsot találni a megadóztatásra nézve s mindenekfelett törekedni arra, hogy a köztalányosodás, a nemzeti jólét emelkedésével az ország képessé tétessék a modern állam elodázhatlan szükségseinek fedezésére, ez az, mit a nemzetgazdaság helyesen felfogott érdeke parancsolóan követel.

Megtenni mindazt, még anyagi áldozatok, ha másként nem lehet, még deficitek árán is, mi az adóztatás alapjának megszállítására, virágzásra vezethet, ez az egyetlen övszer, mely a kor folyton növekvő haladásával, s az ezekkel nagyon gyakran mértani arányban szaporodó kiadásokkal szemben alkalmazható.

Az államháztartás, ha nagyon sokban meg egyez a magán ember háztartásával, abban különbözik attól, hogy míg ennél legfőlegb néhány évre kiható számítással rendezendő be a bevételek és kiadások közti helyes arány, s az egyszer eltévesztett súlygyen egy emberélet folyamán sem hozható ismét helyre; addig az államháztartás egész generációkra kiterjedő számításokat enged meg, sőt helyes politika mellett követel is, s annál jobb, annál üdvösebb eredményeket hoz az létre, ha helyes beosztással, okos, egyszerű takarékosággal és bölcs előrelátással állapítanak meg a jövő nemzedékeknek gyümölcsöző állami beruházások, melyek ennélfogva fokozatosan is fogják éreztetni, s épen ezért annál hatalmasabban befolyásokat az anyagi és szellemi érdekek, a nemzeti köztalányosodás az ipar és kereskedelem terén.

Nincs tehát miért aggódni a deficitben. Csak helyes és bölcs számítással történjék állami szükségleteink fedezése. Consolidált államadósság által a teher le fog vétetni — mint ez tervben is van — az állam nyakáról, mely természetesen az általa tett beruházások jövedelme által fog fokozatosan törleszteni.

S azután egy jó év nálunk elegendő arra, hogy fedezhessük minden szükségünket úgy, hogy e mellett feleslegünk is marad, mint bebizonyította azt a mult évek pénzügyi kormányzatának eredménye.

Csak a módtól, az eljárástól függ tehát minden, melyet a törvényhozás e tekintetben követni fog.

Minő lesz ezen eljárás, megfogja-e hozni a kívánt eredményt. arról annak idejében behatóan fogunk beszélni.

Az egyetemi reform-ügy.

(A „Pest. Lloyd után.)

Ez ügy napikérdéssé vált a közoktatásügy terén, s a „P. L.“ egy igen figyelme méltó cikket közöl e tárgyban mely így hangzik: Mióta egy sájt, a hazai iskolaügyet igazgató miniszteriummal birunk, e kérdést több oldalról megvittatták s többször tárgyalták is; de soha oly közel nem állott annak megoldása, mint jelenben, midőn a közoktatásügyi miniszterium teendőit egy sokoldalú képzett-ségű és erélyes jellemű férfi vállalta magára, ki a közép- és főiskolákat véglegesen rendbe hozni s egyszersmind a lehetőségig javítani és újja szervezni akarja. Trefort ur akarja az egyetemi reformot, már a mennyiben az szükségesnek bizonyul be s épen e célból szakemberekkel egyáltalán nem kötelező erejű tanácskozásokat indított meg; e szakértő-ek a napokban végzik be tanácskozásait. Emlegettük már, hogy mi ezen tanácskozások irányával, ugy annak egyes határozataival nem értünk egyet, miután a követelt irány nagyon kevésse vezet valószínűs reformra, a határozatok pedig nem mindannyian javítások. Hogy cikkezze a tanácskozás eredményeit helyesen itéli-e meg, ezért nem állhat mindenkép jót, minthogy hivatalos jelentések az ott ejtett véleménynyilvánítások felől nyilvánosságra még nem jöttek; — mindenesetre kötelességünknek tartjuk, most már ténylegesen is fölfejtetni, hogy mit értünk mi az egyetemi reformja alatt, s mi midőn tartjuk mi azt kivételnek.

Midőn mi az egyetem reformjáról beszélnünk, akkor mi ez alatt nem az ezen intézetek lényegében és feladatában, hanem azok szervezetében teendő javításokat értjük.

Az egyetem ma nem egyebet hibrid intézeteknél, melyek hivatása egy kettős feladat megoldása, és mivelhogy szervezetük e kettős hivatásnak nem felel meg kielégítőleg egyik feladatukat sem oldhatják meg kielégítőleg. Ezért a panasz a főiskolák hanyatlását illetőleg.

Egykor ez másként volt; az egyetemeknek csak egy céljuk volt: a tudomány képviselése, terjesztése és előmozdítása; az egyetem tudósokat képző főiskolák voltak. A tanítóktól a vizsgálódásban és kutatásban önállóságot kívántak, szintilyen kutató tevékenységre neveltették a fiatalokat. E cél tartották szem előtt midőn az egyetemeket szervezték. Ma már a dolgok egészen másképp állanak. Az első feladat megmaradt ugyan továbbra is; de ehöz jött azon viszony következtében, melybe az állam a magasabb iskolaügyhöz lépett, a második feladat az állam számára a maga közigazgatási hivatalnokait, a társadalom számára a tudós hivatású embereket (ügyvédeket, orvosokat stb.) képezni; az egyetemek egyúttal gyakorlati főiskolákká váltak tudós iparosok (gelehrte Handwerker) képzésére. Egyesítve van-e e két feladat az egyetem szervezetében? Átváltottak-e a régi alakot, hogy az ez új tartalom befogadására alkalmatossá váljék? Épen nem.

Az ódon berendezések mellé, melyek mumia-ként jutottak el a mai korig, az új készüléket állították s — hibrid lény készen volt. Itt is ugy járunk mint a gymnasiumokkal. Ezek eredetileg latin tudós iskolák voltak, melyek ódon szervezetebe lassanként egyiket a másik után betömék az újabb kor által sürgetően követelt anyagot. Az anyaghalmas és különböző szempontok alaktalan vegyülete volt ezen történelmi fejlődés következménye; mely fejlődés még ma sincs bevégezve s nem is fog soha bevégezni, minthogy az új bor a régi hordókat szétrepesztéssel fenyegeti s okvetlen új hordókat kell szerezni.

Az egyetem tehát kettős feladattal birnak — egy tudóssal s egy gyakorlatival — s e kettős feladatukat meg kell hogy oldják. Hogy pedig az egyiknek megoldása ne zavarja, ne akadályozza a másikat, ez okból mindkettőt szorgosan el kell egymástól választani s ez egyik fő feladata az egyetemi reformnak.

Ez elkülönítés legszembeötlőbb kifejezést nyer a vizsgákban — az állami vizsgák s a tudori szigorlatok a leghatározottabban elválasztandók egymástól. A közigazgatási hivatalnoknak, az ügyvédnek, orvosnak s a tanítónak mint ilyeneknek nincsenek tudós céljai; ők az állam és a társadalom szolgálatába akarnak lépni s mint ilyenek gyakorlati téren óhajtnak működni. — Mindkettőt: az államot ugy mint a társadalmat nem érdeklí igen nagyon, hogy az illető hol és mikép végző tanulmányait; mindkettő egyedül az iránt kíván biztosítékokat, hogy az illető nem csak az ő szolgálatában de az ő javára is fog működni, s e biztosítékokat a vizsgák segítségével szerzi meg. Ezen államvizsgák — a mint azokat joggal nevezik — ez okból nem is tartóznak az egyetemekre, s az egyetemi tanárok, mint ilyenek, egyáltalán nincsenek cenzorokul hivatva e vizsgák alkalmával, hanem igenis hivatva vannak erre azon férfiak, kiket egy állam e részben bizalmával megtisztel. Ez utóbbiak igen közepes tudósok lehetnek — hisz az állam jövődő hivatalnokainak nem tudományos-ságát vizsgálja meg — de azért tudják, hogy mi tartozik a közigazgatás lényegéhez s mik annak feladatai, s meg tudják itéli, hogy a jelölt eleget tette-e az előleges feltételeknek, miket az állami és társadalmi szervezet szolgáitól megkíván.

Egészen másként áll a dolog a doktorátusokkal (tudori szigorlatok). Ezeknél a jelöltek tudományos képzettsége forog kérdésben s ennek megítélésére egyes egyedül az egyetem s annak képviselői, az egyetemi tanárok, vannak hivatva. A tudori szigorlatok tehát — az állami szigorlatokkal ellentétben — egyetemi vizsgák, melyek alkalmával a vizsgát kiálló jelöltnak be kell bizonyítania, hogy a tudomány színvonalán áll, hogy annak módszerét (methodus) elsajátította s hogy e módszer segítségével már is új kutatásokat tett — mik biztosítékul szolgálnak arra nézve, hogy egyfelől az önálló buvárlásra ő maga is képes lesz, és másfelől a tudomány is biztosítva lesz arról, hogy előre törekvőkben nem lesz hiány.

Egy orvos tudor, mint mi ezen címet a vizsga eredményekért értelmezzük, nem kell hogy betegségét gyógyítani tudjon, mit az állami vizga által gyógygyakorlatra jogosított orvosnak tudnia kell, kitől más részről senki sem várhatja a tudomány tovább fejtését.

Ne nevezék ezen elkülönést szörszálhasogatásnak — az az egyetemi lényegében fekszik s világosan keresztül kell vitetni, ha a meglevő kör-állapotok javítása szándékunk. Mert hisz a tanítók tanítási módszere, azok célzatai is az elkülönzéssel állnak szoros összeköttetésben s azt szükségessé teszik. Hogy mindkét feladatnak egy s ugyanazon egyéniség megtehető, — az a dolog természetéből folyólag érthető; csak hogy az említett egyéniségnek erre való képesítését mindkét nemű vizsga letétele által be is kell bizonyítania. Az egyetemi tanár egyáltalán nem képes népkisakolában tanítani — ez szembeszökő — s a legtudósabb vegyész mint ilyen nem tud egy nadrágnak más szint adni.

Ezen ugy-e senki sem kételkedik — s ugyan mi a mi célunk? Semmi más mint a tudós és gyakorlati irányzatoknak egymástól való elválasztása, — mert a mint a dolgok jelenben állanak, az egyetem sem jóra való tudósokat nem szolgáltat (v. ö. szegény irodalmunkat) sem életrevaló gyakorlatokat (v. ö. iskoláinkat és gyárainkat, mely utóbbiakban majdnem kivétel nélkül külföldiek vannak alkalmazva.)

S e helyütt egy kérdés jó önkéntelenül tel-lünk alá, egy kérdés, melyet a közoktatásügyi miniszter az ez ügyben tanácskozó szakértőknak is feltett, s mely kérdésfeltevés bizonyítja, hogy Trefort ur, tovább lát mint szakembereink.

Vajjon az egyetemmel ne köttessenek-e egybe műegyetemi szakosztályok? Ez a kérdés, melyre a konferencia egyhangulag nem-mel felelt. Mi igen kíváncsiak lennénk az okokat megtudni, mik

ezen eredményt előidézték — ha ugyan valami okuk volt a t. uraknak arra, hogy így ítéljenek és mert mi úgy hisszük, hogy a miniszter minden- esetre igenlő választ várt, — legalább, a mi véleményünk szerint, megérdemelte volna, hogy ily választ nyerjen. Műegyetemi (polytechni- kai, a technika minden ágával foglalkozó) iskolák növendékeit azok tudományos előképzettségé- nek alapján készítik elő valamely gyakorlati pá- lyára. De hát az egyetem (is) nem teszi e ugyan azt? Az orvos vagy az ügyvéd nem kevésbé ipa- rosok (Handwerker) mint a mérnök vagy az épí- tész, ha már ez utóbbiakat, mint azt nem ritkán a tudós gúg szokta tenni, csakugyan iparosoknak (kézmunkásoknak) akarjuk nevezni. A gyakorlati életpályát választott orvosok és jogászok a maguk tudományos előképzettségüket magán az egyete- men nyerik; minthogy pedig ezen tudományos előkészület tökélyesen ugyanaz, a melyet a műtani gyakorlat a műegyetemen keres; ennél fogva az egy- szerű józan ész is e két főiskola egyesí- tését követeli. S mi részünkről alvételjük ma- gunkat az egyszerű józan ész említett követelmé- nyének, s a legnagyobb mértékben szót emelünk a műegyetemnek (hol egy ilyen önállóan létezik) az egyetemmel való egyesítése mellett s mint ki nem kerülhető szükségességet állítjuk fel műegye- temi intézeteknek az egyetemmel kapcsolatosan történendő felállítását. Valóban mosolyra indít, ha látjuk miként tanítatik a műegyetemen is álatlan, növénytan, vegytan, természettan, számtan stb. nemcsak sőt földrajz, egyetemes- és irodalom törté- netét s hasonló ugynevezett humaniorák, mik az ugyanazon városba levő egyetemen külön miú- előadatnak.

Miért ez elkülönítés? Milyenmő előnyök van- nak azzal egybekötve, ha csak a tetemesen és oly- kor minden ok nélkül szaporított költségeket nem tekintjük előnyöknek? mire való a két taneszköz- gyűjtemény és muzeum? Mit az egyetem s a mű- egyetem egyesítése ellen felhozhat, az nagyobbára előítélet, melyet félre kell tenni. Ha így cselekszünk takarékosoknak mutatjuk magunkat a tanerők, a taneszközök, s mi fő a pénz tekintetében; s e mel- lett az egyes egyének művelődésének egyöntü- ségében s sokoldalúságában is nyerünk. Műegye- temi intézeteket tehát mindenütt az egyetemekkel kapcsolatosan kell felállítani, még pedig a hely gazdaság és más viszonyok szerint, az alföldön a földművelés számára, Felső-Magyarországon (és Erdélyben) a bányászatra számára stb.

El vagyunk rá készülve, hogy feleletül a mondottakra a külföldöt fogják megint például fel- hozni, arra fognak hivatkozni. Mi előre kijelentjük, hogy az ilyen külföldre való utalásokat semmi esete- re sem fogadhatjuk el czáfolatul. Mi egy önálló ál- lam vagyunk, oly önálló állam, mint bármely más Európában levő állam s egy oly nemzet vagyunk, melynek ép. ugy meg van a maga fejlődési és egyéb története, mint minden más nemzetnek; mi tanulha- tunk ugyan a külföld történetéből és a külföldi té- nyekből, de azok kötelező erővel ránk nézve nem bírnak. Ha javaslatunk lehetetlenségét vagy ki nem vihető voltát az egyesítendő intézetek lényegéből mutatják ki nekünk, akkor vonakodás nélkül le- rakjuk fegyvereinket, — de bármely másnemű czá- folatot nem fogadhatunk el.

Javaslatunk értelmében az egyetemek reformja azok tudományos és gyakorlati irányzatának tel- jes elkülönítését követeli, első sorban a vizsgák al- kalmával; továbbá kiválóan kívánatosá teszi az egyetem és műegyetem egyesítését, illetőleg mű- egyetemi karok (fakultások) felállítását. Hogy az irányzatoknak kifejtett ily módni elkülönítése foly-

tán a tanítási módszer is változást szenvedend, ar- ról jövő cikkünkben.*)

Legujabb táviratok.

Krakkó, nov. 2. Az itteni kereskedelmi ka- mara is bizalmat szavazott a kereskedelmi minisz- ternek, a lemberg-czernoviczi vasut ügyében kö- vetett eljárásáért.

Konstantinápoly, nov. 2. Az osztrák-ma- gyar kormányhoz kinevezett új török követ, Aarifi bey bécsi állomására elutazott.

Szent-Pétervár, nov. 2. A khivai khán az Aral tó partján várat építtet. A khán vonakodik ki- adni az orosz foglyokat.

Bécs, nov. 2. A „Pr.“-nek távirják Prágából: A tervezett deklarans gyülekezet ismét elhalasz- tatott, mivel az ó-csehek nem egészen biztosak a majoritás felől. A tartománygyűlés megnyitása alkalmával tartott isteni tisztelettel egyidejűleg Havliczekért gyászmise rendeztetett. — A polgár- őrség haranguiroztatik, hogy vonakodik az ország- ház előtt a díszőrségi szolgálatot teljesíteni.

Iskolaügy.

Bánffy-Hunyad, 1872. okt. 31.

Tekintetes Szerkesztő úr!

Tudva azt, hogy a népnevelés terén fölme- rülni szokott mozzanatok becses lapjában mindig szívesen fogadott vendégek voltak, bátor vagyunk egy igen fontos, s nevelésügyünkre nézve örven- detes hirt bocsátani köztudomásra.

Ugyanis: a b.-hunyadi rom. kath. iskola és tanítói lak — régi rozszant állapotából, melyben jelzett nevének absolute nem felelt meg — újra épült. Hogy azonban annál inkább megismerked- hessünk iskolánk jelenével, szükségesnek látom an- nak keletkezése óta múltjára — mennyiben tudomá- sára jöhöttem — futópillantást vetni.

Mezővárosunk-, s vidék értelmisége előtt ismeretes az, hogy a gyzásos emlékü 48 előtt **) B.-Hunyadon rom. kath. egyház, — annál inkább is- kola — nem volt. Voltak ugyan akkor és az előtt is r. k. hifelekezeti lakások, de azok csak is tes- tilag tartoztak B.-Hunyadhoz, míg lelkileg a zen- telki „b. Józsika féle“ udvar házi lelkésze által gondozottak. Beállott azonban a nemzeti szabad- ságharc; győzött a nem lelkesült nagy tömeg a lelkes csekély erő; kezébe ragadta a bösz vad- cróság a pusztítás fegyverét s nem kímélve életet és vagyont, kiterjeszté romboló dühét — többek között a zentelki udvar és udvari imolára is, hol mindent összezúzva, futásra kényszeríté a lelkészt is. Elűzve a pástort, szétesztek a nyáj juhái, de valamint minden időben, ugy ekkor is akadt egy mentő angyal, ki szívében hordva vallás- és népne- velésünk szent ügyét, enyhíteni kívánta a szenved- tett fájdalokat, új akolt állított, s visszaadta pász- torát az elhagyatott nyájnak. Emelt mentő angyal nem volt más, mint Istenben boldogult méltóságos b. Józsika Jánosné, szül. Csáky-Rozália urasszony, ki is a br. Bánffy féle udvartól — a város legszebb részében — egy alkalmas telket cserélt, s azt —

*) Szerk. megj. Ezelőtt két évvel a kolozsvári egyetem ügyében tartott enquete, ugyanily értelemben nyilatkozott városunk érdemes polgára, most kir. egye- temi tanár Finály H. ur, és e cikk egészen megfelel az ügybeni gondolkodásának. — a —
**) A Reformáció idősakáig t. i.

okadékaiból terjednek szét. Ez anyagokból is nem a kiütítés után mindjárt, hanem csak néhány nap mulva fejlődnek ki ez anyagok szétbomlása és er- jedése következtében. És nem csak a kolera hatá- rozott jeleivel bíró betegek ürülkeiből terjed szét e gyilkoló fertőzés csirája, hanem az egyszerű has- menés ürülkeiből is, melyet igen helyesen nevez- nek figyelmeztető hasmenésnek, s a mely megelőzi s gyakran jelzi a kolera közel kitérését. Ez ürülé- kek ép oly halálos csirával terhelik meg a léget, mint azok, melyek a kifejtelt kolera betegektől származnak. E másikkal terhelt léga beszívása, s az ezek érintése által megromlott víz élvezése okot szolgáltatnak a kolera kitérésére.

Önként értetik tehát, mennyire fontos töké- letes tisztán tartani az árnyékszékeket s általában minden helyet, hova az emberi ürülékek öntetnek. A fertőtlenítő szereket, melynek a chlormész, carbolsav állandóan készletben kell tartani e hely- keken, mert csak így lehetünk bizonyosak benne, hogy a felbomlásban levő anyagokból kifejlő illó elemeket, melyek betegséget és halált terjesztenek mindenfelé, már képződésük percében szétrom- boltuk.

A kolera természetének ismeretéből egy má- sik gyakorlati szabály is következik. A legnagyobb gondtal kell ügyelni az eső- víz tisztaságára. Gondoskodni kell, hogy az ivásra rendelt víznek ne legyen semmi szaga, ne legyen benne semmi elzáróanyag. E cél- ból szén vizsűrőket kell s gyakran változtatni a szentet, mely a szűrőben a tisztítás munkáját végzi.

miután a rajta levő épületek megvásárlása által bol- dogemlékü Kovács Miklós erd. püspök ő nmlga, ki egyszersmint a lelkész és tanító fizetésének alapját csekély mérvben letette, segéd-kezet nyújtott — : a b.-hunyadi kath. hifelekezetnek átadta, s így nemcsak az imola, hanem ennek előcsarnoka, az iskola is létrejött. Imolává a nevezett telek északi felében udvarháznak csakugyan északi — utmelletti —része alakította át, míg nevezett épületnek másik része papilak, a cseléhdház pedig iskola és tanítói lakká lett.

Hogy azonban mennyire nem felelt meg utóbbi épület céljainak, azt csakis az tudja, a ki látta, s főképp az, a ki lakta. Így kellett mindazáltal — az anyagi hiányok miatt — átkinldődni 23 hosszúévet, 48 márcziusától, a fundationalis évtől, 1871 nya- ráig, mikor is, — dacára az anyagi hiánynak — iskolaszékieg kimondatott az iskola és tanítói lak- nak bármí módni ujjaépítése. Elhangzott ekkor a „fiat“, de odábbozta annak ténnyé válását a meg- kívántató költségek nem léte mindaddig, mignem egyházi gondnok és iskolaszékie elnök t. Máthé Já- nos járási orvos ur indítatva nagymérvű nevelés- ügy buzgalma által, az iskolaszék határozatából aláírási lapot bocsátott ki, s azt saját maga, tekin- télyesebb és vagyonosabb hifeleinkhez elvive, s őket a szent czél pártolására buzdítva, közülök töb- bet megnyert a fontos ügy kiviteléhez segítségnyuj- tásra, kik is hazafüni kötelességüknek tartva áldo- zatokat hozni a nevelésügy szent oltárára, jelenté- keny összegeket ajánlottak föl. A többek között: Ó nmlga b. Józsika Lajos ur 100 frtot. gr. Bánffy Miklós ur — T. Kovács Károly ur közben- járása folytán — az épület köböl való részeinek fölemelésére elegendő téglát. Tkts Korbul Bogdán ur 100 frt Mtgs. Szabó Gyula ur 50 frt.

Tkts. Ábrahám János ur 50 frt Tkts. Csató János ur 50 frt. Tkts. Holczér Vilmos ur 25 frt. Tkts. Páskuj Márton ur 15 frt. Tkts. Deák Izsák ur 10 frt. Tkts. Magos Károly Dr. ur 5 frt. Ezenfelül a polgárok tehetségükhöz mérve 2—3 frtól felelő 20 kr.-ig

Mindaz azonban alig fedezte 2/3-át a szüksé- ges költségeknek, hanem segítettek a nélkülözéssel megtakarított fillérek, s segítettek főleg fenaebb tisztelettel említett M. J. ur, ki is saját lovat bocsátotta közhasználatára — porond és földhordás végett s a ki számos, hivatalkörében eső ro- mán lelkész gyógykezelése díjául részben megelége- dett azzal, hogy iskolánk felépítéséhez megkíván- tató — talp és gerendáknak — alkalmas tölgyfá- kat eszközöltek; mit említett lelkész urak csak azért is megtehettek volna, mivel a vidékünkön Kolozsvárra bejutott román tanulók saját iskolánk- ban nyerték és nyerik ma is az előkészítő alapos oktatást.

Ennyi gond és fáradságos előkészület után a mult iskolai év végével lerontattak a régi isko- la és tanítói laknak — vessző és anyagból készült — falai, s helyüket a nevelés sz. czéjla. s a tör- vények értelmének megfelelő — minden szükséges taneszközökkel ellátott — iskola és a terhes tani- tói hivatal részben jutalmazó — elég csinos — tanítói lak foglalta el.

Nincs már egyéb hátra, mint a nemzet leg- szegényebb napszámosa a tanító — fizetését oda javítani, miszerint ne kényszerítessék szabad per- ceit, — melyek önmivelésére elkerülhetlenek, eléggé silányul díjazott magántanításokkal foglalni el megélhetése biztosítása végett, hanem, hogy azokat a korrali haladhatása és hivatalának minél pontosabb teljesítésére fordíthassa: végre pedig köszönetet fejezni azoknak, kik nem késtek segéd- kezet nyújtani a szent czél kiviteire, s hálaemlék-

Kolera idején megtörténhetik s gyakran meg is történik, hogy a beteg ürülkeiből kifejlő, s a kolera csiráját magukban hordó egyéb fertőző anyagok az ivó víz közé vegyülnek. Az ürülék gödrökből, az ürülékeket levezető csatornákból igen könnyen beszívároghatnak az öldöklő anya- gok az ivóvízbe. A víz, mely oly földrétegen szíva- rog keresztül, mely telítve a konyhai mosadékví- zek elpárolgása után hátramaradt anyagokkal, szin- tén tartalmazhat kolera szülő elemeket. A vízben, melylyel a betegek fehérruháját mosták, visszama- rad a betegség csirája, mely a vízben igen olvadé- kony és sokáig épségben marad.

A tapasztalás tanúsága szerint a kolera rend- kívül gyorsan fejlik ki az ekkép fertőzött víz élve- zetétől. — Ezért az angol orvosok a folyóviznek kiváló szerepet tulajdonítanak a kolera csirájának egyik országból a másikba szállítása körül. De ezt most mellőzve, annyit, mint tény elfogadható, hogy az ivóvíz a kolerasók ürítkeiből kifejlő halálhozó elemeket felveheti magában, következésképp midőn valamely járvány fenyeget egy helyiséget a tökéle- tesen tiszta ivóvízről gondoskodás a legfontosabb feladat.

Angliában az utolsó kolera idején tehát 1866-ban a városokban mindenféle egyletek ala- kultak egyenesen arra a célra, hogy szakadatlantul figyelemmel kísérjék, hogy az említett egészségügyi rendszabályok miként foganatosítottak.

A megbízottak mindennap körutat tettek a városban s megvizsgálták az árnyékszékeket, istá- lókat, szemetes gödröket. A tisztátlanul talált he-

kel adózni a kezdet és végzet S. Máthé János egyházi gondnok urnak, ki fáradsámat nem ismerő buzgalommal karolta fel iskolánk ügyét, s kit, hogy Isten népnevelésünk javára sokáig éltesse, szívem- ből kívánom! Sz. M. r. k. t.

A gyermekfelügyelőnőket képző intézet.

Az ünnepélyes megnyitás vasárnap, f. hó 3-án ment végbe a muzeum-utcai kisedovoda helyisé- geiben; a kisedovoda homlokzatán már ott áll az új intézet feirata is, jelölé annak, hogy a kisedovoda és benne-képző intézet kapcsolato- san fognak vezetetni. Megjelentek a vá- lasztmány többnyire női tagjai mind, ott láttuk az elnököt és alelnököt is köztük. E kívül a tanító- rend néhány tagja is jelen volt s jelen voltak a fő- érdekeltek, kik az új intézetben magukat beiratták, tanítványokul — a leendő bonne-ok. Elnökül tiszt. Szász Domokos egy szép alkalmi beszéddel megnyitá a gyűlést, utána a titkár s jegyzői hiva- talokat egyszerre viselő s ügybuzgalmáról ismeretes Szabó Endre ur tett jelentést a választmány eddigi működéséről, a működés eredményeiről, mik már nagyobb részt közzétéve vannak; végül felol- vasá a tanrendet, ebből megértettük, hogy Csoma János ur gyermekert vezető fogja oktatni a bonne-okat a gyakorlati foglalkozásban a gyermek- kertbe járó növendékek körében; ugyanott neve- zett ur fogja oktatni az ének- és gyermekdalok be- tanítását; Csoma Jánosné fogja tanítani a női kézimunkákat, Váradi Károly ur a nyelvtani és értelemgyakorlatokat fogja vezetni. Szabó E- ndre ur a neveléstani ismereteket és Dr. Salamon József ur pedig népszertü egészségtant fognak előadni. Végül jelenté jegyző ur, hogy már eddig 14-en jelentkeztek bonneokul.

Az egyszerű, de nemes czélzatu ünnepélyt Váradi Károly ur rekeszté be. Mint a bonne- képző intézet igazgató tanára a tanári kar nevében néhány lelkes szót intézett a választmányi tagokhoz, időzve Leguvé Erneszt szavait, miszerint a XIX. század jellege, hogy a szülők többet élnek gyer- mekeikkel mint azelőtt; de V. ur ezt nem találja a XIX. század jellegének, sőt ugy találja, hogy a szü- lők igen kevesen foglalkoznak gyermekeikkel, hogy igen kevesse foglalkoztatják azokat; így e bajon legalább városunkban némileg segítve legyen állit- tatott fel ez intézet magánosok buzgolkodása foly- tán. A tanítókar ez új intézet létesítése után buzgón vállalkozik a munkára, mert tudja, hogy a jövő tár- sadalmának fog szolgálni; a tanítókar e téren is magának vallja Fröhbel elveit s a Fr. rendszert óhajti a bonneok által is alkalmazásba vétetni, a folytonos elfoglalás és munkában tartás rendszerét. Kéri az anyák támogatását, kik az intézetből bonne- okat elfogadni szándékoznak. Reméli, hogy a le- endő bonne-okban meg lesz az őszön a gyermek lelkéhez való leereszkedésre, annak fejlesztése s a foglalkozásban vezetés mikéntjének tanúsítására vállalkozik a tanítókar. — Az intézeti tanítók tud- ják jól, hogy nem adnak az illető szülőknek és családoknak az anyákat poló segítséget, de olya- nokat, kikre az anyák ha távol vannak, teljes nyu- galommal bízhatják gyermekeiket.

Föltéve, hogy a bonne-okban az őszön és lelkületi hangulat a kis gyermekkel jó bánásmód- ra, azok helyes vezetésére meglesz; ez mind nem ér semmit, ha a családban, hova azok felvételnek a jó rendről, a békességről, munkáról a szeretet és béke fenntartásáról maga az illető házi anya nem gondoskodik. Kérve kér minden szülőt, hogy ne tekintsek a bonne-ot szolgálóknak családjukban,

lyiségek miképi tisztítására utasításokat adtak, s a mocskos, elhanyagolt állapotban levő házakat ki- meszeltették. Megvizsgálták a háztartásban hasz- nált vizet, s az ivóvíz szűrét vagy egyéb tisztító eszközt megújították.

Ez egészségügyi rendszabályok pontos alkalmazásának kell tulajdonítani, hogy az 1866. évi kolera Londonban oly szelid lefolyású volt.

1865. és 66-ban hasonló intézkedéseket ha tott végre Hausmann Párisban s ennek tulajdo- niható, hogy míg a kolera a franciaországi váro- sok nagyobb részében pusztított, Párist kikerülte. E példában figyelemre méltó intés foglaltatik a ma- gyar fővárosra nézve.

1865—66-ban még nem ismerték eléggé azt a tényt, hogy a halált terjesztő ragályos mias- mák a kolerasók ürülkeiben fejlődnek ki. A fer- tőtlenítő szerek nagy mérvben való alkalmazása még is kívánt eredményt szült. — Azonban ma, midőn az észlelés és gyakorlat megtalálta a vész valódi fészket és kiinduló pontját, menthetetlen bü- nös volna az a hatóság, mely nem venné hasznát e tény ismeretének.

Ma tudjuk, hol van a ragály fészke; ez ellen kell indítani a vegytan egész tertárát. Tudjuk azt is, hogy a ragály a fertőzött víz élvezése által is terjed. A terjedés e második útjára nagyon erőlyo- sen kell felügyelni. Ezek szerint a hatóságok által alkalmzásba veendő rendszabályok ugyszólva előre megvannak adva.

TÁRCSA.

Hogy kell legyőzni a cholera.

Nincs idő a kolera terjedése s természete felett elmélkedni. A vész nyakunkon van; e pillan- taiban csak oly rendszabályoknak van értéke, me- lyekről a tapasztalás bebizonyította, hogy szeli- díteni képesek a vészt, sőt képesek feltartóztatni terjedését.

Az egészségügyi rendszabályok, melyeket kolera esetében egy városban foganatosítani kell, meg vannak írva egy utasításban, melyet az 1866- dik évi kolera után Londonban tettek közé, s melyet ugy lehet tekinteni mint számos jelentékeny vizsgálat, s gyakorlati tanulmányozás eredményét.

Kolera esetében első teendő az árnyékszékek, mindonnamű hulladékgyödrök, a konyha és gyári mosadékvízek fertőtlenítése. E gyakorlati tanús indoka, a kolera természetének ismeretében kore- sendő.

Ma már általános az azt tartják, hogy a ko- lera nem ragad a beteggel való érintkezés által mint a vörheny és hagymáz. Mit bizonyít az is, hogy az orvosok, sebészek, gyakoronokok, ápolók, kik a kolerabetegek körül vannak, nem esnek mulhatatlanul koleraiba, ha némely igen egyszerű ova- tossági rendszabályokat teljesítenek.

Hogyan is terjed tehát a kolera fertőztető mérge?

Ezek a miasmák a betegek ürülkeiből és

szolgalektől gyöngédséget a gyer. iránt várni nem lehet; tekintse a házi anya a bonne-t leánya gyanánt, ki aztán a szeretetet a család anyja iránt át fogja ültetni annak gyermekeire. Ezután az intézet leendő növendékeihez fordulva, inté őket, hogy fontolják meg a hivatást melyre lépnek; mert nem azért lépnek az intézetbe, hogy a munkát kerüljék, hanem azért, hogy egy új élet pályán működjenek, miután a XIX század a munka és előhaladás százada; ők fogják az intézetben nyert tanokat képviselni az illető családoknál; s nem lesz elég, ha pusztán a gyermekekkel foglalkoznak, részt kell, hogy vegyenek a család fíradalmaiban és terheiben — erre erkölcsileg kötelezve lesznek. — Végül az egy. választmányát kéri a szülő, hogy valamint maga az intézet, ugy annak növendékei iránt tartsa meg eddigi jó akaratát. Szóló magát és a tanári kart a választmány becses támogatásába ajánlja.

Erre szó volt a leendő bonne-ok elhelyezéséről s erre mindjárt ajánlkozhat ari nők, ily növendékek családjuk körébe fogadására.

Végül el lett határozva, hogy jövő csütörtökön lesz az első előadás.

Fogarasi Mihályerd. püspök önmlga beszéde,

főt. Raffai János urnak a Ferencz József
rendjellel feldisznítettése alkalmával.

Többnek adja meg az élet ura, hogy feljus-
sanak a felszabadító munkás élet határdomb-
jára, s onnan nyugodt lélekkel s hálattal érelem-
mel tekinthetnek vissza a hosszú, s a jól megfutott
pályára. Ezek közt ma egy szerény piarista szer-
zetes üli ötven évi papságának tisztos ünnepe, üli
körünkben s e nemes fővárosban, hol 20 év óta a
hitre oktatta, jóra neveli, s ernyedetlen szorgalom
és kitartással őrzi és vezeti gyermekeinket mint köz-
atya és gyám, mint hű szolgáló és gondviselő, mint
kegyes emberbarát és keresztény samaritanus.

Raffay János atyának nem fényes, nem a
dics és nagy név nimbusában csillogó megfutott
életpályája tükröződik ma élénk; ő ilyent nem is
keresett; neki a szerény áldozati tiszt, a szerzetesi
zárdá magánya, s a rögsz oktatói s nevelői hivatal,
melyet magának munkaköré kiűzött, tág mezőt
nyitottak a tágasabb tevékeny és hasznos műkö-
désre, és mert a keresztény szeretet nagy paran-
csolatát tűze fel mindjárt kezdetben életpályája ut-
mutatójának, az lett rugója, életelő lelke tevékeny-
ségének. Szerzetesi és áldozati kettős hivatását
ugy töltötte be, hogy míg az iskolában az ifjuság
elméjét és szívet a hit és tudomány világával az
az igazság és erény szeretetére gyulasztotta, s az
erényes élet támpontjainak ismeretébe bevezette
addig a társadalmi téren jótévő munkásságával fő-
kép a szűkölködő s gyámoltalan ifjuság, iparos
növendékek, ügyefogyott szolgálk, napszámosok
árvák, szegények és nyomorodottak ügyvivőjének
szószólójának, tanácsadójának, vigasztalójának
lenni, s minden jóságos cselekedetre vállalkozni
mivel a szenvedő emberiségnek szolgálatot tehete,
legszebb, legjutalmazóbb, nem untató, sőt édes kö-
telességének tartotta.

Ismeretes nálunk ezen áldásos tevékenysége,
ismeretes Pesten és másutt, hol csak működött.
Pesten a nagy vízarádás vésznapjaiban az elemi
iskolák termeiben néhány száz menekültet látott el
élelmszerekkel és gondozott; ezt tette 1845—46
évben a Szepességből leköltözött idegenekkel,
mint a pesti árvaház akkori igazgatója. A forrad-
almi korszak alatt a beteg harcosok testi és lelki
gondozásában lelke gyönyörűségét. Az ő szeretete

bályok. Ilyen szabály például az, hogy kolera ese-
tében szokott életmódját ne változtassa az ember.
Nem kell felhagyni a megszokott ételekkel, nincs
miért megvonni magunktól a gyümölcsöt, zöltséget,
theát; szóval meg kell tartani a megszokott élet-
rendet. — Csakhogy a kolera alatt inkább kell ke-
rülni mint máskor a tallesztítő fíradtságát, s a gyom-
or túlterhelését; óvakodni kell a változó mérsék-
let befolyásától, s kerülni mindent, mi az emésztést
megzavarja; egyszóval mindenben követni az egész-
ségi rendszabályokat, melyeknek követése soha sem
oly parancsoló szükségesség, mint midőn az
egész szervezet egy halálos járvány belfolyása
alatt áll.

Egy sajátság, melyet ma mindenki ismeri, a
kolerával együtt járó megzavarodása a belső részek
működésének. Mióta az orvosok a kolérát tanulmá-
nyozták, legjelentékenyebb felfedezés, melyet tet-
tek az, hogy a halálos ragály nem lép meg az em-
bert rögtönözve, hanem csaknem mindig hasme-
nés által előzetik meg, mely hasmenés néhány
napig tart, s e ezáltal előre figyelmeztet a közeledő
vésze.

Az 1866. évi koleraiban nem volt ez a figyel-
meztető hasmenés, de már az újabb kolera Orosz-
országban hasmenéssel lépett fel s talán ez volt
oka, hogy aránylag szelidebb természetű. Azo-
ban fogadja el mindenki rendszabályul, hogy ko-
lerás időben a gyomor minden rendtelenségét a ko-
lera közel támadása jeléül tekintse, s minden ily-
nemű jelre kérjen tanácsot orvosától. A természet-
nek az a becses figyelmeztetése ezeket ment-
tett mega pusztító ragály körmei közül.

talált mindenütt mezőt a jótéteményre, mert mint
az Idvezítő mondá; „Szegények mindig vannak és
lesznek közöttünk,“ csak hogy Raffaiak is mindig
legyenek, kik a jöszívűeket felbuzdítani ne res-
teljék.

A szeretet mindent eltűr, mindent megbír. A
gyermek-nevelői hivatás terhes; már a pogány
bölcsek így ítélték róla: quem dii oderunt, paedag-
ogum fecerunt. S vajjon a mi ünnepelt ájtatos
rendű tanítónk alkalmazta-e valaha e mondatot
magára, vesztette-e kedvét, változott-e kedélye?
Nem, ezt rajta senki észre nem vette, senki őt pa-
naszkodni nem hallotta, mindég kedves volt előtte
az önként olvállalt iga, a nevelés terhe könnyű.
Évenként százak oktatása nem csökkentette sem
buzgalmát, sem jóvöltőt. S a hogy kezdete ifjusá-
gát, ugy folytatja ernyedetlen buzgalmát. Ritka ki-
tartással műveli ma is e fővárosban a hasznosok
között leghasznosabbnak — a népnevelésnek nagy
terét. —

— Önök uraim tanui, mily örömmel fogadja bo ő
az iskolába a kisdedeket, mint vezetni Isten házába,
mint oktatja a legszükségesebbre, s az emberi
képesség alapismereteire. Vajjon, tehát nem kell-e
ezen érdem-dus tanfőruinak jubiláris ünnepén ezen
nemes város jobbainak nemcsak számosan meg-
jelenni, hanem az ő kitüntetését ugy tekinteni,
mint nevezetes és részvétünkre méltó örvendetes
eseményt?

Az erdélyi cath. iskolák és nevelő-intézetek
élén állva, valamint minden fájdalom, mely azoknak
legkisebb hátrányából származik, legelőbb engemet
érint; ugy legelőbb és leginkább én érzem az örö-
met, mely azok előhaladásából, vagy tagjainak ki-
tüntetéséből ered. Azonkívül ő cs. kir. ap. felségé-
gének azon legmagasabb kegyelme, melyben egy
egyházi szerzetes tanfőru részesült, kitűnő bizonyi-
téka annak, hogy a vallásos oktatáson alapuló nép-
nevelés ma is mint atyáink korában, bizton szá-
mithat a felkent koronás király ő felsége s az őso-
ket tisztelő nemzet oltalmára. És ez öntsön lelke-
sedést tanfőruink kebelébe, hogy ne lankadjanak
nehéz munkájok közepette, hanem előre törjenek,
fellobogtatva a népnevelés józan és megrendíthet-
len elveit, s neveljenek honpolgárokat, kik a haza-
szeretettel az ősi vallás szeretetét keblökben meg-
őrizve megadják minden előtt Istennek mi az Istené,
a királynak és hazai intézményeknek mi a királyé;
miserint a mai nemzedékkel is bebizonyíthatják,
hogy a valódi egyházi nevelés szükségkép és el-
válhatatlan valódi hazafiai nevelés is.

Midőn tehát mélyen érzett örömünk a leg-
magasabb királyi kegyelem felett e t. gyülekezet és
magam nevében kifejezem, most már tehozzád for-
dulok nagyon tisztelendő Atya, ünnepelt férfit.

Te az isteni bölcsességet utánözva évtizedek
óta mondád: Engedjétek a kisdedeket hozzám jön-
ni, mert övek a mennyeknek országa; és 50 éve,
hogy megáldod őket hasznos ismeretekkel és a jó
erkölcs tanáival. Egyéb jutalmat nem óhajtvá, mint-
hegy Isten ültelődés és öntözgetésed után adjon
nevekedést. Te tiszteltem természetes szülőidet, de
tiszteltem főkép szerzeted alkotóját Kai. Szt. Józse-
fet. Isten megáldott téged hosszú élettel, megér-
ned engedte, hogy mint szeretett áldozár az 50-
dik év eltelté után is jelenhess meg Isten
szent oltáránál. Te a ker. szeretet nagy parancso-
latát tüztel keblod oltárára s im a szeretet munkás-
ságában közbecsület, köztisztelotet vívtál ki ré-
szedre, mert az igazságot sokan gyűlölik, vagy ke-
rülük, de a szeretet előtt, mindenki meghajol; és a
mi egy hű alattvaló előtt legörvendetesebb, a te
hasznos munkásságod a legkegyelmesebb fejed-
lemnek szívet is megérintette, mely nem szűnik

De ne feledjük, hogy a figyelmeztető hasme-
nés ürülekei ép oly veszélyes terjesztői a kolérának,
mint a legterhesebb kolera beteg ürülekei. A belső-
részek működésének megbomlása, mindig kezdete
a kolérának, mert ha nem is tör ki azon, kinek
belső részei rendtelenségbe jöttek, kitörhet mások-
on az ürülekek felbomlása következtében.

Ezek az általános és egyéni rendszabályok
és eszközök, melyek kolera esetében alkalmazásba
jönnek.

Különös figyelembe ajánltuk azon körülményt,
hogy a desinfiáló szerek közül a vasgálicz, a car-
bolsav által mindenütt ki van szorítva helyéből. És
ennek igen helyes oka van: egy illékony, a légben
elérhető miásmát a szilárd vagy folyóvíz (elt vas-
gálicz)al megsemmisíteni akarni, még gyermektől
is naiv gondolat volna. — Nem lehet eléggé cso-
dálkozni rajta, a pesti intézkedésekben mindenütt a
vasgálicz szerepel, a carbolsav pedig sehol még kor-
házakban sem és ez annál bámulatosabb, mert mind-
denütt, hol a desinfiálásnak feltűnő sikere mutat-
kozott, a siker sehol sem a vasgálicz, hanem
mindenütt a carbolsavval éretett el. Miért mellőzik
hát nálunk, miért nem adják meg neki a fertőztele-
nítő szerek közt azt a helyet, melyet számba ve-
hető tapasztalások szerint megérdemel. Mi igye-
kezni fogunk számára e helyet kivívni azért, hogy
már legközelebb megkezdjük a carbolsav többféle
alkalmazásának s nevezetesen a kolera ese-
tekben általa kivívott sikernek ismertetését.

meg kisebb alattvalóinak jölléteért is dobogni,
örömeiben részt venni. Ő felsége kegyeskedett
tégedet a legszebb sikerrel fíradozó 50 év
alatt, felséges nevére nevezett jeles rendje vitőzei
közé felvenni. S im eljött a pillanat, hogy a kirá-
lyi kegyelem e jelvényét melledre feltűzzem, s mi-
dőn azt teszem, legelőször is ő cs. és ap. kir. fel-
ségének leghűbb alattvalói hódolattal hálát mon-
dok magam, e tisztelt gyülekezet és a te nevedben
Ő felsége midőn tégedet kitüntetett, e haza nagy
érseke, s a kolozsvári cath. egyház nagy község
általán felnyújtott óhaját és kérelmét méltóztatott
teljesíteni.

Utoljára pedig neked ünnepelt férfit, Ferencz
József jelesrend lovagja szíveimből kívánom, és ki-
vánjuk, viseld sokáig e keresztet, mint díszjelét a
legfelsőbb kegyelemnek, a közbecsülés és tiszte-
letnek. Isten pedig, ki ifjabb az ifjakkal, s öre-
gebb az öregeknél, öregségedet támogassa ezután
is ifju erővel, hogy tovább folytatva boldogító
pályád, később mondhasd el Szent Pállal: jó
harcot harcoltam, pályámat elvégzetem, várom
az élet urától és bírjától az igazság koronáját.

ÜJDONSÁGOK.

Kolozsvár, nov. 4-én

— **Figyelmeztetés. T. polgártársai-
nkkal sietünk tudatni, hogy lapunk
november 1-e óta legjutányosabb
árban vesz fel bármily alak-
ban hirdetések; s ha kívánta-
tik, a fogalmazásról is gondoskodik**

a „Kolozsvári Közlöny“
kiadó-hivatala.

— **Ő felsége a király** csütörtökön fél-
napot töltött Budán s itt mulatása alatt részletes je-
lentést tétetett magának a cholera állásáról és a
betegek és elhaltak létszámáról. Ő felsége egyúttal
megparancsolta, hogy mindent elkövessenek arra,
hogy a járvány a leghatályosabb intézkedések al-
kalmazása által minél rövidebb idő alatt elnyomat-
tassék.

— **A magyarországi bankfőkek
dotációjára** fel fog emeltetni már a legközelebbi
napokban. Ha csak az 1869-iki status quo ál-
lítottat vissza, a pesti piac tetemes összegeknek jut
birtokába. 1869. október havában, a banknevezete
kiküldetése előtt ugyanis csupán Pestnek váltóle-
számítási dotációjára 23.575.000 forintot tett: debre-
czeni, flumei, nagy-szebeni, brassói és temesvári
főkek hasonló rendelkezésével együtt 28 1/2 mil-
lióra ment; a lombardüzletre szánt dotációjára
együtt pedig 34 millió 89.000 frta emelkedett.
Ugyanezen időtáiban azonfölül kilátásba volt he-
lyezve, hogy a bank további két milliót ad a lom-
bardüzlet rendelkezésére. A jelzáloghitelnek ezen-
tul nyújtott 32 milliót, mint külön szempont alá
eső tételt, ezuttal csak mellékesen említjük. Ha
tehát csak ezen állapot restauráltatik, a pesti piac-
nak csak leszámítolásra egyelőre 6—8 millió
teendő folyóvíz; figyelemre veendő azonban, hogy
amaz idő óta az osztrák főkek dotációjára is
emelkedett, s ha ezt számba vesszük, az említett
összeg lényegesen nagyobbra változik.

— **A hallottak emléké**t templomaink-
ban szombaton egyszerű és megható ájtossággal
ülték meg az egyház férfiai. — A piaci templom-
ban ez alkalomra gyászokporsó is állítottat, fel-
ékesítve s gyertyákkal gazdagon megrakva. A gyász-
isteniszteletet Lönhardt Ferencz apát-plébános ő
méltósága végezte.

— **Egyetemünk** polgárai lassan-lassan
érkeznek már. Városunknak kissé élénkebb kiné-
zése kezd lenni, mert a megnyitandó egyetemre
beiratás végett, nagy számmal érkeznek ifjaink, ezek
közül különösen a székellyföldiek tulnyomó szám-
mal. Különben a beiratások november 16-án
végződnek.

— **Tűzoltóink** felszerelvényei csütörtökön
fognak megérkezni.

— **Nem futnak a classcai darabok
elől.** Szombaton a „Macbeth“ előadása egész a
zsufolásig megtöltte színházunkat, hol a pénztárnok
már fél 7 órakor nem tudott sem zártszék sem ál-
lólhelylyel szolgálni s hogy a sok kérséktől mene-
küljön, kifüggesztett egy papirost, melyről sokan
szomorú arccal olvasták ama végezetes szókat:
hogy nincs jegy eladó.

— **A „Panonia“** nagy szálloda már meg-
nyílt, tulajdonosa Plihá Ferencz a szó teljes érte-
lémében megérdemli az elismerést, mert csinál és
izléssel rendezte be s megtett mindent arra nézve,
hogy vendégei kényelmét biztosítsa.

— **Egy ravasz német.** Orbán József ká-
véházában, pár nap óta egy ravasz német családja
a fiataiságot azon kirakatával mely áll: pénztárca,
ingomb, szivarszipka és stb. cikkekkel, oly mó-
don, hogy száz kártya közül, eladva tízet, jó drá-
gán, kilenczvenet sajátjának tart, s így mindig 80
szám előnye van, a játsszók felett, kik természetesen
nagyon ritkán vagy épen nem is nyerne. — Egy
alkalommal felszóllatunk már a „handlirózsa“ e sa-
játóságos neme ellen, s kértük a kávéház tulajdo-
nosát annak beállítására. Most rendőrségünk erélyé-
hez fordulunk.

— **Ő Felsége a király** báró Kuhn kö-
zös hadügyminisztert a rendkívüli előléptetés úján
táborszernagygyá nevezte ki; ugy szintén v. Ster-
neck báró kommodore, ki az „Isbjörnön“ az északi
sarki expedíciót kísérte a cs. és kir. hadi tengeré-
szethez ellen-tengernagygyá nevezetelt ki. Kuhn
báró, kinek egészsége egy kissé meg van rongálva,
hosszabb időre faluzni ment. Ez alkalomból Bécs-
be e napokban általánosán elterjedt a hír, hogy a
hadügyminiszter állásáról vissza akarna lépni s
Koller, Piret és Philippovich altábornagyokat emlí-
ték lehető utódjainak.

— **Ki lesz az új czukrászat tulaj-
donosa?** B-Monostortuzában az Ulrichné volt
czukrászdája újra felvelenül, csakhogy más czég
alatt: helybeli jó híru czukrászunk Tauffer János,
öcsöce Tauffer Adolf, leendő a nemsokára megnyi-
tandó czukrászda tulajdonosa.

— **A színházunkban** ma este tartandó
hangversenyre figyelmeztetjük a t. közönséget. A
műsorozat elegendő érdekes.

— **A novemberi vásárról**, mely vá-
rosunkban mult szombaton nov. 2-án vevő kezde-
tét s mely még ma is foly, pár sorban teszszük meg
jelentésünket, az utánpótlándókat jövő számunkban
hozva. Általános a panasz, hogy a vásár nagyon
gyenge volt; kivált a mi a marhavásárt illeti,
eladó volt elég, de vevő igen kevés. Eladott:
1.400 drb. ökör, tehén és borju; egy legjobb pár
ökör ára volt 450 frtól — 500 frtig; egy jó te-
hén 80—100 frton kelt el; egy 1 esztendő borju
20 frtól 50 — 55 frtig. Ló elkel 50 — 60 drb.
legjobb 3 — 4 esztendő csikót vettek 200 frtól
260 — 270 frtig; egy legjobb félkoros loért meg-
adták a 80 — 100 frtot; gyengébb loért 25 frtól
30—40 frtig; egy 1 éves csikó 18 frtól 20—25
frtig kelt el. Bivaly is elkel 10 — 15 drb.
darabja 60 — 70 frtjával. — A mi a gabnavásárt
illeti: itt meg eladó volt nagyon kevés. Törökbuza
mértőjéért megadták 3 frt. 20 — 40 krt.; rozs mé-
rtőjéért: 4 frt. 30 — 40 kr.; árpát igen keveset
hoztak. Tiszta buza a fajtája szerint elkel: 6 frton,
6 frt. 50 kron. — A mi a hüvelyes veteményeket
illeti, ebből alig volt valami, mégis megemlítjük,
hogy a paszuly mértője 4 frton kelt. — Lennagot
is hoztak a piacra, mértője 2 frton kelt.

Nemzeti színház.

Szombaton nov. 2-ikán „Macbeth“ tragoedia
5 felv. írta Schakespeare. A czimszeropben Eg-
ressi A. szerenésével és némü sikerrel működött
Macbethben páratlan hősiesség, nagyravágás, go-
noszság, féltékenység, lelkiismeretmardóság, szó-
val szenvedélye által fölkorbaolt különböző hul-
lámgyűrűzetek egyesülnek. Egressi urnak legjob-
ban sikerült a vendégeskedési jelenet, midőn Banquo
szelleme az asztalnál megjelen és az orgyilkosság a
2-ik felvonásban, amannál pathosza, ennél pedig
arcjátéka volt kitűnő, mindkét jelenete után meg-
tapsoltatott és kihívásban részerült. Lady Macbeth
a leghálátlanabb női szerepek egyike, Németi Ir-
ma a szép sikerrel személyesítette s tapsokban szin-
tén részesült. Duncan skót király Mátraei, Mal-
colmt Krasznai, Macduft Szentgyörgyi, a
részeg kapust Kendi kielégítően adták. Banquo
szerepében Berényi Gy. gyenge volt. A ház
csaknem zsufolásig volt telve s a szép számu köz-
önség érdeklé várt a 10 óra utánra terjedt elő-
adás végét.

Vasárnap nov. 3-kán „Rokkant huszár vagy
tündérlak Magyarországon“ szimü dalokkal 3 sza-
kaszban. Gyurit a rokkant huszárt Berényi Gyula,
szeretőjét Marcását Dékány Róza sikerrel
személyesítették. Ezen szerepeket a magyar népdal-
ok fénykorában Füredi és Ötves Borcsa ad-
ták; kellemes volt a visszaemlékezés, mert ha nem
is a mestert, de érdemes tanítványokat hallottunk s
Dékány Róza dallamai többször élénken meg-
tapsoltattak. Várházit Szentgyörgyi, Lajost
Krasznai, Ferenczet Dezső, Laurát Boér Emma,
Etel Eichner Anna csinosan és élénken
személyesítették. A közönség zsufolásig megtöltötte
a házat és élénken megtapsolta érdekesebb mo-
mentumait az annyiszor látott, de a nemzeti és hu-
szár életet híven jellemző régi szabásu szimünek.

Távirati tudósítás a bécsi börséről.

Oktober 26-ról. 5% metaliques 65.40
5% nemzeti kölcsön 69.60. 1860-ki államköl-
csön 102.40. Bankrészevények 984. Hitelrészev-
nyek 33180. — London 106 50. Ezüst 10570. —
Cs. kir. arany 508. — 20 frankos arany 855 1/2. —

Földtermentesítési kötvények: Magyar 79
— Temesi 78.50. Erdélyi 77.40. Horv. Szlavon
—.

Felelős szerkesztő Sándor János.

Nyiltér.

A nagyzebeni sorshuzáson 1872 oct.
30-án kihuzott számok **75, 22, 25, 76, 66.**
Következő huzás nov. 13.

A temesvári sorshuzáson 1872 nov. 2-án
kihuzott számok **33, 53, 36, 88, 89,** következő
huzás nov. 16.

Borza m. kir. lotto irodájából.

Arlejteségi hirdetés.

A számos-újvári m. k. országos fey-intézet kórház épületének teljes átalakításához, továbbá az ürüléki csatorna és emésztő gödör újbóli felépítéséhez szükségeltető építési munkálatok biztosítása tekintetéből f. é. augusztus 13-án megtartott nyilvános árlejtes eredménye a fennsőbb jóváhagyást nem nyervén meg, a kérdéses munkálatok biztosítása tekintetéből a nagyméltóságú m. kir. igazságügyministeriumnak f. hó 5-én 27,200 sz. a. kelt rendelete következtében f. é. **november 6-án** d. e. 10 órára egy az intézet hivatalos helyiségében megtartandó újabb nyilvános árlejtes iratik ki, melyre mindazon vállalkozni kívánók, kik érvényes szerződés kötésre jogosítvák, vagy ezen árlejtesről más okból ki nem zárattak, azon észrevétellel hivatnak meg, miszerint a kérdésben forgó építési munkálatok felkialtási ára 16,499 forintban állapított meg; s a vállalkozni kívánók készpénzben vagy megfelelő belföldi állam papirokban ezen összeg 5%-át lesznek kötelesek bnatpénzül letenni, mely a vállalkozó által 10%-ra lesz kiegészítendő.

A kitűzött határidőig 10% bnatpénzzel megterhelt irások ajánlatok is elfogadhatnak, melyek csak a nyilvános árlejtes bezárása után fognak felbontalni.

A műtani iratok s a szorosabb építési feltételek az intézet hivatalos helyiségében az árlejtes előtt is megtekinthetők.

A m. k. országos feyintézet igazgatósága.
Sz.-Ujvár, 1872 október 14-én.

Boér János, igazgató

Az osztrák

Industrial-Bank

(Ez előtt Furst Eduard bank-háza)
Bécs, István tér 1 sz.

pénztárjegyeket

állít ki
100, 500, 1000, 5000 frt. részletekben
4 1/2%, 5%, 5 1/2%, 6% kamat mellett 8 napi, 14 napi, 30 napi, 60 napi felmondással. A kamatok a felmondáskor előre folyehetők, s a tőkék visszafizetése sz oszták-magyar birodalom minden országos fővárosaiban utalványozhatóik.

Az igazgató-tanács.

Orvosság nélkül.

MELL- és TÜDŐ-

betegek természetes úton, még reményesztett az orvosok által gyógyíthatatlannak nyilvánított esetekben is gyökeresen gyógyulnak

orvosság nélkül.

A betegség részletes leírására bővebben fellevelben.

J. H. Fickert, Dir. Berlin,
Wall-Strasse No. 23.
A levélhez 5 ft. o. é. melléklendő.

Orvosság nélkül.

Fiókraktára

BAER ÉS REMPELNEK

BIELERFELD

KOLOWRATING 9. SZÁM

BÉCSBEN.

keresnek ujan javított

Wheeler és Wilson gépeiknek

tevékeny nagyban elárúsítottak.

Demjén László

m. k. egyetemi könyvtáránál Kolozsvártt megjelent és általa minden könyvkereskedésben kapható;

Kolozsvár története.

Oklevéltárral. (I.) Ös-, ó- és középkor. (513. Kr. e. — 1540. Kr. u.)
Egy külön kötet világesítő rajzokkal. (36 tábla.)

Irta **Jakab Elek.**

Ára 10 frt.

(327)

E minden tekintetben nagy, epochális munkát itt hosszasan dicsérgetni és ajánlani feleslegesnek tartom, csak annyit kívánok megjegyezni, hogy Kolozsvár város e munka kiadásával magának maradandó emléket emelt. Siessen tehát e város értékes t. közönsége, e munkát pártfogása alá yenni és terjeszteni, hogy a nagyszorgalmu és szaktudós íróa minél több kedvet öntsön e munka folytatására, melynek legérdekesebb része az ujabkor története lesz. A ki megszerezte magának ezen 3 részből álló első kötetet, az bizonyára érdeklél fogja lapozgatni és benne bevárkodni, s a folytatását minden áron megszerezi magának.

Szekely oklevéltár.

Kiadja a m. történelmi társulat kolozsvári bizottsága,

szerkesztette

Szabó Károly.

I. kötet 1211 — 1519. 1872 Ára 2 forint.

Már november 5-kén lesz a SALZBURGI KÖLCSON-SORSJEGYEK huzása.

Ezen lóttó-kölcsön 1.726.300 forintot tesz o. é. s évenként tartandó kisorsolások által 3.952.980 o. é. forint tetemes összeggel fog visszafizettetni.

Minden sorsjegynek legalább 30 frtot kell nyernie.

Évenként 5 huzás van 40,000, 30,000, 15,000, 15,000, 15,000 ft. stb. főnyereményekkel, s a sorsjegyek minden lehető biztosítékot nyújtanak, mert Salzburg tartományi főváros összes vagyonával, valamint minden jövedelkeivel és jövedelmező jogaival kezkesedik a kihúzott sorsjegyek pontos beváltásáról.

Egy eredeti salzburgi sorsjegy ára 26 frt. o. é.

Hogy képes legyen mindenki, ily sorsjegyeket szerezni, részletfizetés mellett is eladjuk azokat, csak 1 frt. felpénz (bélyeg egyszer s mindenkorra 19 kr.) mellett 30 frtért úgy, hogy havonként csupán 1 frtot kell fizetni, s a sorsjegy árának lefizetése után kiszolgáltatik az eredeti salzburgi sorsjegy.

A fizetés tartama alatt egyedül játszik a résztvevő minden nyereségre.

A bécsi es. kir. szab. kereskedelmi bank váltó irodája,
ezelőtt Sothen C. János Bécsben, Graben 13 sz.

1—6

A kolozsvári királyi szabadalmazott

TEMETKEZÉSI INTÉZET

Entreprise des pompes funebres

egy évi működése alatt teljesen bé bizonyította, hogy városunknak diszére, a t. cz. közönségnek hasznára van. Az intézet főnállása óta **temetkezéseink diszesebbek s jóval kevesebbe kerülnek**, mi az által lett elérve, hogy az intézet saját begyakorlott személyzetet, fogatokat, különböző gyász-szekereket, fa- és ércz-koporsót s egyéb

gyász kellékekből raktárt tart,

hogy mennyire kiérdemeltük a t. cz. közönség bizalmát, mutatja az, hogy helyt és vidéken minden nagyobb szerű temetést intézetünk végezett.

A rendes temetések 25, 50, 100, 150, 200, 300 és 400 forintosok — azonban ezen dijszabályzattal tetszés szerinti eltérés eszközölthetetik s kívánatra **drágább** vagy **olesőbb** temetés is rendeztetik.

A felsorolt dijakért az intézet a dijszabály szerint koporsót, párnákat, lepedőt, mádráczot, szentakarót, ravataalt, szoba diszítést, gyertyákat, egyházi szertartást, harangozást, szomorú jelentést, gyász és kísérő kocsikat, egyenruházott személyzetet, sirásatást és befedést szolgáltat ki, rendez és állit elő oly pontossággal, hogy a gyászoló család közreműködése legkevésbé sem lesz igénybe véve.

Ércz- és fakoporsók felszerelve vagy a nélkül magára is szolgáltatnak ki gyári árban.

Felvételi iroda: **Bogdán István** üzletében. Intézeti és raktári helyiség kül-tordautca a temető bójárásnál balra.

Kolozsvártt, október hó 1872.

A temetkezési intézet.

Bogdán István,
igazgató.